

Mumtoz musiqa orqali o'quvchi- yoshlarga umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirish

Toshev Nodirbek Ne'matilloevich

Buxoro ixtisoslashtirilgan san'at maktabi

"An'anaviy cholg'u ijrochiligi" bo'limi

etakchi o'qituvchisi

Annotatsiya: Komil inson tarbiyasida ana shunday musiqa va san'at maktablari va to'garaklarning o'rni va ahamiyati katta. O'quvchilarni san'at maktablariga jalb qilish ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil qilish samarali natijalar beradi.

Kalit so'zlar: Musiqa, san'at, musiqa ta'limi,estetik did, komil inson, tarbiya,kuy,garmoniya.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoev ta'biri bilan aytganda, jamiyatda yuksak ahloqiy–ma'naviy fazilatlarni kamol toptirish, milliy mafkurani shakllantirish, yoshlarni boy madaniy meros, tarixiy an'analarga, umuminsoniy qadriyatlarga hurmat, Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalash respublikamizda amalga oshirilayotgan barcha islohotlarning hal qiluvchi omili hisoblanadi. Zero, mamlakat va xalqning taqdiri kelajagimiz vorisi bo'lgan ana shu yoshlarning hayotga qay darajada tayyorgarligiga bog'liq. Inson ongining musaffoligi, jamiyatning yetukligi, shaxs ma'naviyat dunyosining boyligini ta'minlashda maqom san'atining ahamiyati juda kattadir. Shuning uchun ham maqom san'atini o'rganish talabalarda milliy qadriyatlar hisoblanmish ming yillik tarixga ega bo'lgan urf-odatlar, udumlar, marosimlarimizga nisbatan mehr-muhabbat va hurmat uyg'otadi. Maqom san'ati asrlar davomida shakllanib, jilolanib,og'izdan –og'izga ustoz-shogird an'anasi asosida shakllanib kelmoqda. O'zbek xalqining dunyoqarashi, badiiy zavqi, ijodiy salohiyati, orzu va intilishlarini aks ettirib kelmoqda. Aholi ma'naviyatini yuksaltirish, kishilarda, ayniqsa o'sib kelayotgan yosh avlod ma'naviy tafakkurni shakllantirish, ularni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash davlat siyosati darajasida ko'tarildi. Yangi O'zbekiston sharoitida ham bu an'ana davom etayotganligi davlatimiz tomonidan yaratilayotgan keng imkoniyatlar misolida ko'rishimiz mumkin. Xalqimizning o'tmish an'analari, milliy urf-odatlari, milliy musiqa san'atining eng yaxshi namunalarini keng targ'ib qilish, milliy musiqa an'alarini saqlash va rivojlantirish, yosh avlodda san'atga muhabbat tuyg'usini uyg'otish

hamda xalqaro ijodiy aloqalarni kengaytirish, tinchlik, do'stlik, o'zaro hamjihatlik, madaniy-ma'naviy hamkorlikni yanada chuqurlashtirish maqsadida yurtimizda keng imkoniyatlar yaratilmoqda.

Musiqqa ellarni-ellarga, dillarni-dillarga bog'lovchi, kishi estetik didini tarbiyalovchi hamda madaniy saviyasini oshiruvchi mo'jizaviy vositadir. Musiqqa bu tarbiyaning eng faol turi hisoblanadi. Bola tug'ilgandan so'ng ilk bor ona allasini tinglab orom oladi. Ona allasiga, vatanga muhabbat, ona yurtiga sadoqat kabi buyuk insoniy his-tuyg'ular mujassamdir. Musiqqa ta'limi va tarbiyasi o'quvchi yoshlarni komil inson qilib tarbiyalashda muhim o'rin tutadi. Musiqqa ta'limi asosan musiqqa va san'at maktablarida, darslardan tashqari tashkil etilgan musiqqa to'garaklarida o'rgatiladi.

Komil inson tarbiyasida ana shunday musiqqa va san'at maktablari va to'garaklarning o'rni va ahamiyati katta. O'quvchilarni san'at maktablariga jalb qilish ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil qilish samarali natijalar beradi.

Tarbiya tizimi ta'lim tizimi bilan uzviy bog'liqdir. Tarbiyasi talab darajasida bo'lgan har qanday o'quvchi ta'limni juda yaxshi o'zlashtiradi. Shuning uchun komil inson tarbiyasida bu muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi qo'shiq aytish malakasini rivojlantirish uchun vokal-xor mashqlaridan ham keng foydalanadi. Mashq kuylashni har darsda muntazam holda olib borish kerak. Bu ma'lum ma'noda ertalabki badan tarbiyaga o'xshaydi. Ertalabki badan tarbiyaning turli xil mashqlari tanani "yayratib", kun bo'yi bardamlilik bag'ishlasa, vokal xor mashqlari ovozni tobora ochib borib, butun mashg'ulotni baland ruhda o'tkazadi.

Ijro malakasini egallashda vokal-xor mashqlari katta rol o'ynaydi. Bu mashqlar turlicha bo'lib, har xil maqsadlarni ko'zda tutadi: nafasni mustahkamlash, ovozni rivojlantirish, uning ravonligini, harakatchanligini ta'minlash, diapozonini kengaytirish, tovush hosil qilishda yagona usulni qo'llash, sof intonatsiyani yuzaga keltirish, garmonik uquvini o'stirish, diksiyaning aniqligiga erishish va boshqalar misol bo'la oladi.

Hozirgi avlod vakillarini san'atga, musiqqa bo'lgan qiziqishlarini yanada orttirish maqsadida, hozirgi kunda musiqqa va san'at maktablarida ustozlar tomonidan juda ko'p ishlar qilinyapti. Iqtidorli o'quvchi-yoshlarni tuman, viloyat, respublika hattoki boshqa davlatlarda ham o'z iqtidorini namoyon qilish va yurtimiz bayrog'ini yuqori cho'qqilarga ko'tarib, o'zining milliy san'ati bilan barcha chet ellik san'atsevarlarni lol qoldirib kelmoqda.

Kelajakda biz o'zbek milliy maqom san'atimizni to'laligicha, asl holaticha kelajak avlod vakillariga etkazish-bu bizning ustozona burchimizdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ф.Мамадалиев. “Миллий мусика ижрочилиги масалалари” 2001 й.10-11 бетлар.
2. Взгляды восточных мыслителей на узбекскую народную музыку. У.Х.Рамазонова
Multidisciplinary Journal of Science and Technology 3(5), 45-46
3. Holmurodovna R. U. I., Oqila S. Makom art is a priority in the musical culture of Uzbekistan // Проблемы педагогики. – 2020. – №. 2 (47). – С. 87-88.
4. Kholmurodovna R. U., Obidovna R. M. Social norms, sanctions and personality // Вестник науки и образования. – 2020. – №. 21-2 (99). – С. 115-118.
5. Рамазонова У. Х., Сайфуллаева О. М. Развитие чувства ритма у детей // Проблемы науки. – 2021. – №. 1 (60). – С. 49-51.
6. Ramazonova U. X., Esanova M. J. An'anaviy xonandalik rivojida maqomlarning o'rni // Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 496-501.
7. Raxmatova M. O., qizi Aslonova N. I. Today's Makom Traditions Spiritual Significance // EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 340-342.
8. Ramazonova O. K., qizi Mustaqimova G. G. Formation and Development of National Musical Traditions // european journal of innovation in nonformal education. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 336-339.
9. Рамазонова Ў. Х. ТАЛАБАЛАРДА МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ ТУШУНЧАЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ, ГУРУХ БИЛАН ИШЛАШ ВА УНИ БОШҚАРИШ ТАМОЙИЛЛАРИ.
10. Kholmurodovna U. R. Formation of publicistic performing skills in singing. – 2021.
11. Рамазонова У. Х., Эсанова М. Ж. ПОДГОТОВКА МОЛОДЫХ ПЕВЦОВ К АНСАМБЛЕВОМУ ВЫСТУПЛЕНИЮ // Наука, техника и образование. – 2021. – №. 2-1. – С. 88-91.
12. Ramazonova U. H., Muhamadova M. The spiritual impact of traditional sound exercises on the minds of students. – 2022.
13. Ramazonova O. K., Shukurov M. Historical development of status. – 2022.
14. Features of Sound Recording in the Uzbek Singing Art
U H Ramazonova. Procedia of Philosophical and Pedagogical Sciences ISSN 2795 (546X), 58